

RELIGIOSITET I SVERIGE

JONAS BROMANDER

År 1927 kunde man i Dagens Nyheter läsa rubriken: ”Endast Bohuslänningar trotsa väder och vind för att få gå i kyrkan”. Tidningen hade gjort en landsomfattande mätning av kyrkligheten i Sverige och ägnade stort utrymme åt rapporteringen. Göran Gustafsson skriver i boken *Det religiösa Sverige från 2001* att mätningen utgjorde förstasidesstoff under en hel vecka. (Gustafsson 2001) Rubriken kan kännas igen från vår egen tid och skulle mycket väl kunna stå i en av våra morgontidningar år 2013. Den 7 mars läser jag i Sydsvenskans nättidning ”Svenska kyrkans tapp fortsätter”. Svenskarnas religiösa ointresse och religionens svaga ställning i samhället har varit och är fortsatt ett återkommande tema i olika sammanhang. Rubrikerna från Dagens nyheter och Sydsvenskan ger perspektiv på diskussionen om religionens svaga ställning i Sverige. Diskussionen är inte ny, den har pågått under lång tid och en rimlig gissning är att den kommer att fortsätta.

Under 1900-talet präglades den religionssociologiska forskningen i hög grad av teorier förknippade med sekularisering. (Se t.ex. Berger 1967, Luckmann 1967 och Bruce 2002). I studier där Sverige jämförts med andra länder har det visat sig att religionen i Sverige inte har det inflytande över människors vardag som den har i många andra länder. Inte minst har Ronald Inglehart visat på att traditionella trygghetsvärden som ofta relaterat till traditionell religion fått ge vika för individuella frihetsvärden. I Ingleharts analyser har Sverige intagit en särställning som mer sekulariserat än många (för att inte säga alla) andra länder. (Inglehart & Baker 2000)

Under senare tid har dock allt fler börjat ompröva teorierna om religionens utdöende för att i stället beskriva skeendet i termer av religiös förändring. Paul Heelas och Linda Woodhead menar t.ex. att individualiseringen utmanar de traditionella religiösa organisationerna, men att den samtidigt skapar en mer gynnsam jordmån för nyandlighet, eller som de säger holistisk andlighet, än de traditionella religiösa organisationerna erbjudit. De menar inte att det ena håller på att ersätta det andra, snarare att det sker en accentförskjutning i det religiösa livet. (Heelas och Woodhead 2004)

Religionsforskningen befinner sig i ett spänningsfält mellan å ena sidan tankar och idéer som passar väl in i sekulariseringsteorierna och å den andra sidan en omformulering och även förkastande av dessa teorier. Mot denna bakgrund är det intressant att studera religionens skiftningar och ställning i Sverige. Hösten 1999 genomfördes en riksomfattande mätning av det religiösa livet under ett veckoslut, den så kallade *Sverigeräkningen 2000*. (Skog 2001) I den noterades totalt 550 000 besök vid gudstjänster och religiösa samlingar den 24-26 september. Det gav en besökskvot på ca 6 procent av hela befolkningen. Därtill genomförde man en telefonintervju-

studie för att identifiera hur många som lyssnat på radiogudstjänst eller tittat på tv-gudstjänst under det aktuella veckoslutet. Somliga hade naturligtvis både själva deltagit i gudstjänst och lyssnat på radiogudstjänst etc, men sammantaget kunde de enskilda religionsutövarna räknas till ca 10 procent av befolkningen. (Skog 2001)

Frågeställningarna som låg till grund för den omfattande Sverigeräkningen 2000 blir möjliga att både återknyta till och komplettera på grundval av den nationella SOM-undersökningen. Undersökningen har helt annan design men den innehåller frågor som rör religiös praktik. Därtill erbjuder SOM-undersökningen information om befolkningens religiösa preferenser i stort, bland annat om man tror på Gud och vilka attityder man har till religion.

Syftet med den här artikeln är att med den nationella SOM-undersökningen som utgångspunkt beskriva omfattningen av religiositet i Sverige och att belysa vilken uppfattning den svenska befolkningen har till några enskilda frågor som rör just religion. De indikatorer för religiositetens omfattning som kommer att användas är: *tillhörighet i religiös organisation, gudstro, bönevanor och deltagande i gudstjänst eller religiöst möte*. Dessa indikatorer belyser olika dimensioner av religiositeten: tillhörighet, tro och praxis. Indikatorerna är få och ger ingen heltäckande eller nyanserad bild av befolkningens religiositet. Ambitionen är ändå att utifrån en given utgångspunkt belysa ett fenomen som är en viktig del av svensk samhällsutveckling.

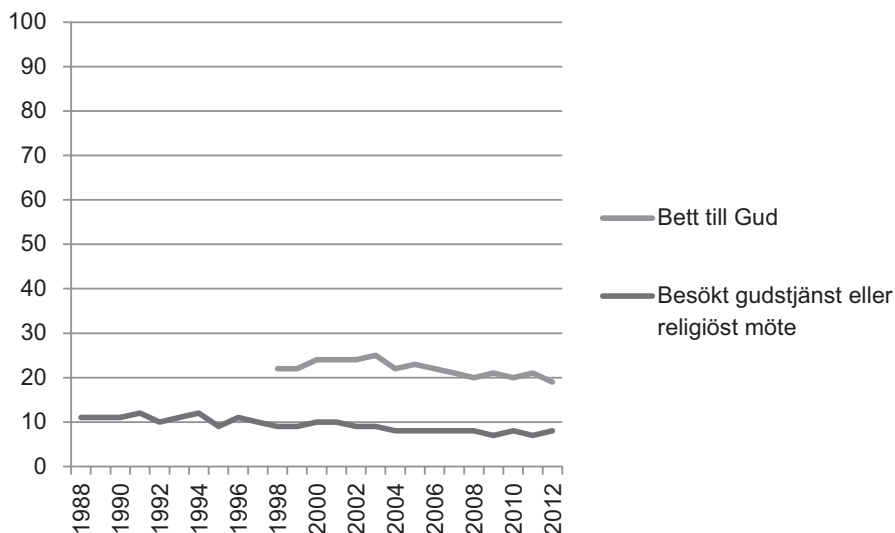
Religionsutveckling sedan 1988

SOM-studien innehåller tidsserier för vissa variabler som rör religion. Det gäller hur ofta man under det senaste året bett till Gud och hur ofta man deltagit i gudstjänst eller religiöst möte. Eftersom teorier om sekularisering ofta gjort gällande att religiositeten minskar, är det intressant att identifiera utvecklingstendensen för de senaste 25 åren. Figur 1 redovisar hur stor andel av befolkningen mellan 16-85 år som svarat att de bett eller deltagit i religiöst möte minst en gång i månaden.

Det vi kan se är att andelen gudstjänstbesökare minst någon gång i månaden år 2012 ligger på 19 procent och andelen som bett till Gud är 8 procent. Som jämförelse kan nämnas att en tredjedel av de svarande har bett till Gud minst någon gång under året. Andelen är i stort sett densamma för gudstjänsts- och mötesbesök. Intressant är att notera att det är en förhållandevis stor andel – ca 15 procent – som uppger att de bett till Gud bara någon gång under det senaste året.

Noterbart är att utvecklingen över tid för de två kurvorna är relativt odramatisk. En viss minskning kan konstateras över tjugofemårsperioden, men den är i princip marginell. Utifrån den bild figuren ger skulle man kunna säga att den svenska befolkningen är nästan lika religiös i dag som för 25 år sedan. Ungefär 20 procent ber till Gud en gång i månaden och ca 10 procent deltar i samma omfattning vid gudstjänster eller religiösa möten. Alla år som frågorna ställts i SOM-undersökningen har nivåerna varit ungefär lika höga (eller låga). Nivåerna för gudstjänstdeltagande är också kongruenta med vad som framkom i *Sverigeräkningen 2000*.

Figur 1 De som bett till Gud och/eller besökt gudstjänst minst en gång i månaden under det senaste året 1988-2012 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* Delfrågorna är: *Besökt gudstjänst eller religiöst möte* respektive *Bett till Gud*. Svartalternativen är: *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 månaderna, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan och Flera gånger i veckan.*

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1988-2012

Ska procenttalen uppfattas som höga eller låga? Svaret på den frågan beror naturligtvis på vad man jämför med. I förhållande till andra länder i världen står sig sannolikt den religiösa praxisen i Sverige många gånger slätt. Om man däremot jämför med andra aktiviteter som vi i Sverige ägnar våra liv åt, blir bilden något annorlunda. Tabell 1 ger mer besked om detta. Den månadsvisa religionsutövningen har listats tillsammans med andra aktiviteter. Jämförelseaktiviteterna har valts relativt godtyckligt, men de representerar sådant som utifrån förnuftsskäl kan tänkas fylla människors liv med mening.

Tabellen ger perspektiv på religion som aktivitet. Den visar att religiöst utövande på det hela taget är relativt vanligt förekommande, åtminstone lika vanligt som mycket annat som vi ägnar vårt liv åt. Lika många ber till Gud som spelar dataspel, i stort sett lika många går på gudstjänst eller religiösa möten som går på bio eller deltar i studiecirkelverksamhet. Det är dock fler som idrottar och ägnar sig åt handarbete. För de flesta aktiviteter är också kvinnorna mer aktiva än vad männen är. Det gäller inte minst inom det religiösa fältet. De områden där fler män än kvinnor varit aktiva minst en gång i månaden det senaste året handlar om sport/idrott, dataspel/tv-spel, spel på musikinstrument och besök på rockkonsert.

Tabell 1 Aktiviteter den senaste månaden, fördelat efter kön 2012 (procent)

Aktivitet minst en gång i månaden det senaste året	Kvinnor	Män	Totalt
Sysslat med sport/idrott	31	42	36
Sysslat med handarbete/hantverk	33	25	29
Spelat datorspel/tv-spel	18	27	22
Besökt bibliotek	24	15	20
<i>Bett till Gud</i>	24	14	19
Deltagit i studiecirkel/kursverksamhet	17	8	13
Dansat	13	9	11
Spelat musikinstrument	8	13	11
Gått på bio	10	9	9
<i>Besökt gudstjänst eller religiöst möte</i>	9	6	8
Gått på museum	7	4	5
Sjungit i kör	5	1	3
Gått på rock-/popkonsert	1	2	2

Kommentar: För formuleringen av frågan och svarsskalan se kommentaren till figur 1. De olika aktiviteterna är formulerade som i frågan. Det totala antalet svar på respektive fråga varierar mellan 1500 och 6049. Kvinnornas svarsantal varierar mellan 757 och 3132 medan motsvarande variation för männen är mellan 743 och 2915. Den stora variationen beror på att alla frågor inte ställts till samtliga svars personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2012

Även ålder påverkar våra vanemönster. Tabell 2 visar med stor tydlighet att såväl religiösa beteenden som andra korrelerar starkt med just ålder.

Religionen har helt klart sina främsta anhängare bland landets äldre befolkning, medan aktivitet är lägst bland de yngsta. Samma mönster återfinns egentligen bara när det gäller att syssla med handarbete eller hantverk. Den motsatta bilden framträder för sport/idrott, datorspel/tv-spel, dans, musikinstrument, biobesök samt vid besök på rock och popkonserter, där de yngsta ligger klart högst. Övriga alternativ uppvisar en lägre grad av linjäritet.

Det kan nämnas att gudstjänstbesöken bland unga kvinnor ligger på under 5 procent, i jämförelse med 13 procent bland kvinnliga pensionärer. För bön till Gud är motsvarande andelar 14 respektive 30 procent.

Tabell 2 Aktiviteter den senaste månaden, fördelat efter ålder 2012 (procent)

Aktivitet minst en gång i månaden det senaste året	16-29 år	30-49 år	50-64 år	65-85 år	Totalt
Sysslat med sport/idrott	55	46	28	22	36
Sysslat med handarbete/hantverk	21	21	33	38	29
Spelat datorspel/tv-spel	47	26	15	12	22
Besökt bibliotek	25	20	15	20	20
<i>Bett till Gud</i>	13	17	19	25	19
Deltagit i studiecirkel/kursverksamhet	20	9	10	15	13
Dansat	29	9	7	6	11
Spelat musikinstrument	22	11	8	6	11
Gått på bio	24	9	7	5	9
<i>Besökt gudstjänst eller religiöst möte</i>	4	7	8	11	8
Gått på museum	6	3	7	6	5
Sjungit i kör	4	2	4	4	3
Gått på rock-/popkonsert	4	2	2	0	2

Kommentar: För frågeformulering och svarsalternativ se tabell 1. Det totala antalet svar på respektive fråga varierar mellan 1500 och 6049. För dem i åldersgruppen 16-29 år är antalet svarande mellan 249 och 938, för dem i gruppen 30-49 år är antalet svarande mellan 461 och 1764, för dem i gruppen 50-64 år är antalet svarande 405-1691 medan svarsantalet för dem i gruppen 65-85 år varierar mellan 385 och 1662. Den stora variationen beror på att alla frågor inte ställts till samtliga svarspersoner.

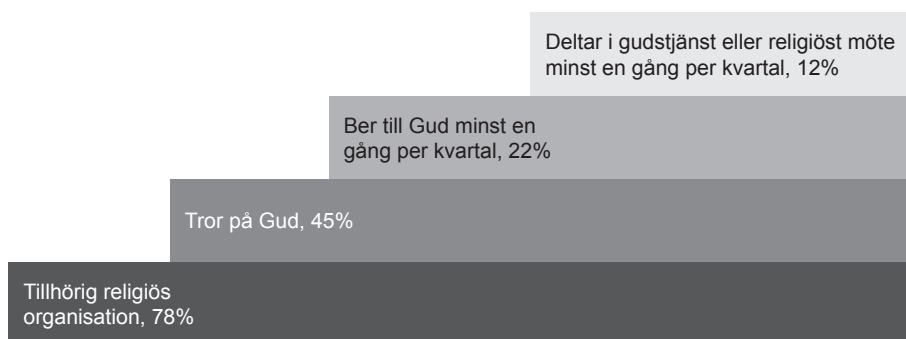
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2012

Samhällets religiösa profil

Det är väl känt att man i Sverige ofta är medlem i (eller tillhörig) en religiös organisation, men inte lika ofta aktivt religiöst utövande. Eftersom Sverige fram till år 2000 hade ett statskyrkosystem har det också varit naturligt att de flesta tillhör Svenska kyrkan. Samhället blir i dag allt mer differentierat, vilket i sin tur öppnar upp för en mer pluralistisk religiös arena. Den religiösa profilen i Sverige kan dock beskrivas utifrån vad Lennart Weibull och Jan Strid i en tidigare rapport från SOM-institutet kallat för religionstrappan. (Strid & Weibull 2011) Trappan illustrerar den stegvisa relation till religionen som den svenska befolkningen har. På det första steget återfinns de flesta, till nästa steg har färre tagit sig etc. Trappan är bara en illustration av våra olika förhållningssätt till religion. Naturligtvis är det inte så att man måste vara tillhörig någon religion för att be till gud. Somliga individer försvinner från trappstegen medan nya kommer till. I figur 2 har jag valt att redovisa andelen som

deltagit i gudstjänst respektive bett till Gud det senaste kvartalet, och inte som i tidigare redovisningar den senaste månaden. Noterbart är att nivåerna för den skull inte höjts nämnvärt, vilket ger vid handen att de individer som deltar i gudstjänst eller religiöst möte en gång i kvartalet, ofta är betydligt mer religiöst aktiva än så.

Figur 2 Religiositetstrappan 2012 (procent)

Kommentar: Antalet svar varierar mellan 2989 och 6008. Den stora variationen beror på att alla frågor inte ställts till samtliga svars personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2012

Mönstret är tydligt och det bekräftar bilden av att religiös tillhörighet är betydligt vanligare än vad religiösa handlingar är. Studien visar att 78 procent är tillhöriga någon religiös organisation, 45 procent tror på Gud, ungefär hälften så många ber till Gud och ytterligare hälften deltar i gudstjänst eller religiöst möte med viss regelbundenhet. Nivåerna i denna trappa är snudd på exakt desamma som Strid och Weibull redovisade för 2010. Under dessa relativt få år verkar det inte ha skett någon förändring vad gäller varken medlemskap eller gudstro. Det har redan konstaterats att gudstjänstdeltagande och bönevanor varit förhållandevis stabila under längre tid än så. År 2011 var 77 procent medlemmar och 45 procent trodde på Gud.

Svenska kyrkan tappar kontinuerligt någon procentenhet av sina medlemmar per år och kanske tycker någon att den nedgången borde synas i SOM-undersökningens resultat, även om man alltid måste räkna med en viss felmarginal. Men man kan också tänka sig att andra religiösa grupperingar än de svenskkyrkliga ökar i omfattning.

Under alla omständigheter tycks det mest tydliga mönstret gällande svensk religiositet vara att inte särskilt mycket har hänt på när vi studerar helheten. Det bör noteras att ålder inte fördelar sig jämnt på de olika trappstegen. Det kan man sluta sig till redan i tabell 1. Men ju högre upp i ålder, desto större skillnad mellan unga och gamla. Skillnaden mellan olika åldersgrupper är också linjär. På det nedersta trappsteget är skillnaden mellan de yngsta (16-29 år) och de äldsta (65-85 år) ca tio

procentenheter. På steget för gudstro ligger nivån på 28 procent för de yngsta och 56 procent för de äldsta, det vill säga dubbelt så stor andel. Även på trappsteget för bön är det dubbelt så många av de äldsta som svarat ja, i förhållande till de yngsta (28 procent för de äldsta och 15 procent för de yngsta). Högst upp på stegen är variationen än större. Hela 17 procent av dem mellan 65 och 85 år har bejakat frågan medan motsvarande nivå för dem mellan 16 och 29 år ligger på 6 procent. Även om tendensen inte är riktigt lika tydlig då materialet bryts ner på kön, fyller kvinnorna de olika trappstegen i högre grad än männen. När det gäller tillhörighet är det bara några få procentenheters skillnad, men i fråga om gudstro är nivån för kvinnorna 52 procent och 37 procent för männen. Av kvinnorna är det 28 procent som bett till gud medan männen kommer upp i 16 procent. När det sedan gäller gudstjänstdeltagandet jämnas könsskillnaderna ut något, kvinnorna hamnar på 14 procent och männen på 10 procent.

Religionstillhörighet

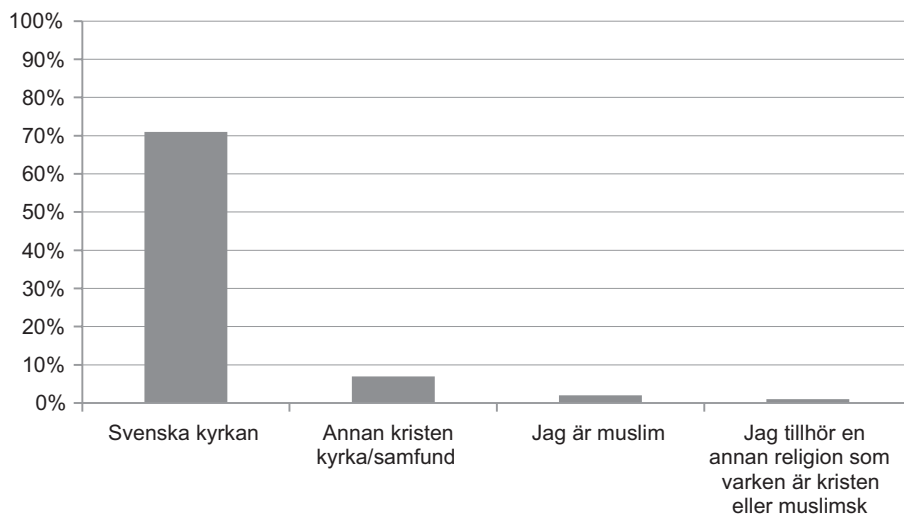
Eftersom det första trappsteget omfattade en majoritet av den Svenska befolkningen, är det intressant att bryta ner fördelningen på olika tillhörighetsgrupper. I dag är Sverige ett mer mångreligiöst land än vad det var t.ex. 1927. Figur 3 redovisar hur fördelningen ser ut mellan fyra religiösa grupper: Medlemmar i Svenska kyrkan, medlemmar i annat kristet samfund, tillhöriga islam eller att man tillhör någon annan religion som varken är kristen eller muslimsk. I föregående diagram utgjorde de som tillhörde en religiös organisation 78 procent av befolkningen. Summerar man de tillhöriga i figur 3 hamnar man en bit däröver. Det beror på att en del är medlemmar i fler samfund än ett. Inte minst rör detta en dubbelanslutning av medlemmar i Svenska kyrkan och i något av de traditionella frikyrkosamfundet.

Svenska kyrkan är den organisation med störst andel medlemmar, men även andra kristna samfund har en betydande andel medlemmar. Muslimerna uppgår till 2 procent av befolkningen, vilket motsvarar ungefär 180 000 individer. Övriga religiösa sammanslutningar samlar 1 procent av befolkningen.

Svenska kyrkan har fortsatt en särställning när det gäller religiös tillhörighet i Sverige. Men även andra religiösa aktörer samlar stora befolkningsgrupper. Svenska kyrkan undantaget, är 10 procent av befolkningen tillhöriga en religion. Trots vad som skrivits och sagts om sekulariseringen i Sverige under 1900-talet kan vi med utgångspunkt ifrån nu föreliggande data konstatera att religionen i Sverige är långt ifrån död. Då Dagens Nyheter 1927 skrev om Bohuslänningarna som ett religiöst undantag i Sverige, konstaterade man också att 5,319 procent av befolkningen besökte högmässan under november månad. Då handlade det enbart om Svenska kyrkan som hade en än större dominans än den har i dag. Antalet decimaler antyder en uppfattning om att exaktheten i resultatet är nära nog hundra procentig. Men vi får nog räkna med att man hade en viss felmarginal även i den mätningen. Trots detta är det intressant att konstatera att deltagarnivån för högmässan ligger lägre 1927 än

vad det totala gudstjänstdeltagandet och deltagandet vid religiösa möten gör dryga 85 år senare. SOM-undersökningen bekräftar således det resultat som blev tydligt i ”Sverigeräkningen 2000”. Nämligen att betydande delar av den svenska befolkningen ägnar sig åt religion och att religionsitetens omfattning håller sig relativt konstant.

Figur 3 Religiös tillhörighet 2012 (procent)

Kommentar: Antalet svarspersoner är 4522.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2012

Föreställningar om religion

En fråga som anknyter till det som diskuterats i det föregående handlar om vår uppfattning om religion. Årligen förs till exempel diskussioner om huruvida skolavslutningar ska äga rum i kyrkan och på vilket sätt religion och politik ska förhålla sig till varandra. I Sverige tillhör de flesta en religiös organisation, men när det gäller religiös praxis finns som framgick i tidigare avsnitt större variation. Frågan i detta sammanhang är huruvida även uppfattningarna om religion varierar.

År 1951 fick vi nuvarande religionsfrihetslag i Sverige. Sedan dess har det varit möjligt att lämna Svenska kyrkan utan att inträda i ett annat godkänt samfund. Därmed blev det möjligt att fritt utöva sin religion, precis som det var möjligt att helt ställa sig utanför en religiös gemenskap. I den nationella SOM-undersökningen fick svarspersonerna ta ställning till ett påstående om just religionsfriheten. Påståendet lød: ”*Alla ska ha rätt att fritt utöva sin religion*”. Ett annat påstående som ställdes har sin bakgrund i att religion och religiösa människor i media inte sällan skildras som

fundamentalistiska. Frågan är om detta får till konsekvens att religiösa människor i allmänhet anses knepiga och svåra att ha att göra med. Påståendet som ställdes löd: "Det går inte att diskutera med religiösa personer". Ytterligare ett påstående som de svarande fick ta ställning till handlar om en i samhällsdebatten ofta återkommande fråga om religion och politik. I vilken utsträckning anser den svenska befolkningen att religion och politik ska påverka varandra? Kan man anföra religiöst motiverade argument i en politisk debatt, eller ska de religiösa resonemangen hållas utanför en vidare samhällsdebatt? En annan aspekt av problematiken är huruvida politiken ska kunna påverka religionen? Påståendet som de svarande fick ta ställning till löd: "Man ska inte blanda ihop religion och politik". Svarepersonerna fick ta ställning till om de bedömde att respektive påstående var riktigt eller felaktigt. Resultat visas i tabell 3.

Tabell 3 Attityder till religion 2012 (procent)

Påståenden	Helt riktigt	Delvis riktigt	Delvis felaktigt	helt felaktigt	Vet ej	Total	Balans-tal
Alla ska ha rätt att fritt utöva sin religion	49	33	8	3	7	100	+71
Det går inte att diskutera med religiösa personer	7	25	22	27	19	100	-17
Man ska inte blanda ihop religion och politik	53	18	10	6	13	100	+55

Kommentar: Antal svar varierar mellan 1502 och 1516. Balansstalet erhålls genom att subtrahera procenttalen i kolumn tre och fyra från dem i kolumn ett och två. Balansstalet kan variera mellan +100 (alla anser att det är riktigt och -100 (alla anser att det är felaktigt).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2012

Det balanstal som redovisas längst till höger i tabellen anger hur tyngdpunkten är fördelad mellan de instämmande svaren och de som är avståndstagande; värdena gå från +100 (samtliga tycker att det är riktigt) till -100 (alla tycker att det är felaktigt), medan vet ej-svaren har utelämnats. Det råder ingen större tvekan om att religionsfriheten har starkt stöd. Hela 82 procent bejakar att alla ska ha rätt att fritt utöva sin religion och det är hela 71 procentenheter fler än andelen som tar avstånd från påståendet. Generellt instämmer man också i att politik och religion inte ska blandas ihop, om än inte med samma stora uppslutning som för friheten att utöva sin religion. Detta kan förefalla som en paradox då en religiös övertygelse borde kunna få politiska konsekvenser. Sannolikt har inte svarepersonerna gjort denna sammankoppling, utan bedömer religiöst utövande som något som inte behöver få samhälleliga konsekvenser. Kanske är det också så många människor tänker kring sin egen religiositet. Vidare är det fler som tar avstånd från, än håller med om, att

det inte går att diskutera med religiösa personer. Detta alternativ har också samlat höga svarsandelar för "vet ej" (19 procent).

Det är en inte helt orimlig tanke att dessa svarmönster varierar med religiös tillhörighet. Detta provas i tabell 4. Tabellen redovisar enbart balansmått och som sista kolumn har jag lagt till dem som står utanför religiös tillhörighet.

Tabell 4 Religiös tillhörighet och attityder till religion 2012 (balanstal)

	Svenska kyrkan	Annat kristet samfund	Muslim	Ej tillhörig religiös organisation
Alla ska ha rätt att fritt utöva sin religion	71	87	84	+63
Det går inte att diskutera med religiösa personer	-18	-48	-6	-12
Man ska inte blanda ihop religion och politik	54	52	68	+53
Antal svarande	904	81	38	319

Kommentar: Balanstalet förklaras i tabell 3. Notera att antalet svarande särskilt för den muslimska gruppen är lågt. Detta innebär att fördelningen för den muslimska gruppen bär på större osäkerhet än vad som är fallet för andra grupper.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2012

När det gäller synen på religionsfrihet är bilden generellt positiv, men är som svagast bland dem som inte hör till någon religion och starkast bland dem som här beskrivs som andra kristna samfund. Att det inte går att diskutera med religiösa personer är ett påstående som främst bejakas av muslimer, medan de kristna som inte tillhör Svenska kyrkan är de som tar mest avstånd. Det är också muslimerna som främst bejakar att religion och politik inte ska blandas samman. Man kan fundera över vad dessa skillnader står för och hur de ska tolkas. Möjligen kunde också skillnaderna vara än större. När allt kommer omkring verkar synen på religion så som påståendena uttrycks här inte mer än undantagsvis variera med religionstillhörighet.

Den svenska religiositeten lever

I detta kapitel har svensk religiositet diskuterats, så som den kommer till uttryck i tillhörighet, tro och praxis. Om man talar om ett samhälles religiositet, verkar Sverige vara lika religiöst i dag som när SOM-institutets mätningar om religionsutövning startade år 1988. Helt klart är visserligen att det religiösa landskapet förändras, inte minst med större inflytande från invandrad religiositet. En större del i dag än 1927

(då Dagens Nyheter gjorde sin studie) står utan religiös tillhörighet, eftersom nästan hela befolkningen då tillhörde Svenska kyrkan. Många tror fortfarande på gud, det rör sig om 45 procent. Äldre och kvinnor har en starkare religiös förankring än vad som gäller för män och unga. Kanske är alltså inte Sverige så sekulariserat som många tror. Vid sidan om att stora andelar har religiös tillhörighet, och att betydande andelar av befolkningen ägnar sig åt religiösa aktiviteter, finns också hög acceptans för människors rätt att fritt utöva sin religion. Denna acceptans är dock begränsad på så vis att religiositeten inte bör ha inflytande över politiska ställningstaganden.

Mot bakgrund av de resultat som presenterats och diskuterats i denna artikel borde man kunna sluta sig till att religion i dess många skiftningar har en bärande betydelse i det svenska samhället, på så sätt att många människor har en egen relation till en levd religiositet.

Referenser

- Berger, Peter. (1967) *The Sacred Canopy: Elements of sociological Theory of Religion*. Garden City, NY: Doubleday.
- Bruce, Steve. (2002) *God is Dead. Secularization in the West*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Gustafsson, Göran (2001) *Svenska kyrkan 1999 och 1927*. I Margareta Skog (Red) Det religiösa Sverige. Gudstjänst- och andaktsliv under ett veckoslut kring millennieskiftet. Libris.
- Heelas, Paul, Woodhead, Linda. (2004) *The Spiritual Revolution: Why Religion Is Giving Way to Spirituality. Religion and Spirituality in the Modern World*. Blackwell Publishing.
- Inglehart, Ronald, Baker, Wayne. (2000) *Modernization, Cultural Change and the Persistence of Traditional Values*. American Sociological Review. Februari 2000
- Luckmann, Thomas. (1967) *The Invisible Religion*. New York Macmillan.
- Skog, Margareta. (2001) *Det religiösa Sverige. Gudstjänst- och andaktsliv under ett veckoslut kring millennieskiftet*. Örebro: Libris.
- Weibull, Lennart, Strid, Jan. (2011) *Fyra perspektiv på religion i Sverige*. I Holmberg, S, Weibull, L (red) *Lycksalighetens ö*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet. SOM-rapport nr 52.

